

LASKIMOVERINÄYTTEENOTTO-OHJE HOITO-OSASTOILLE

Esivalmistelu

1. Tallenna tutkimuspyyntö käytössä olevaan atk-järjestelmään (Weblab, Pegasos) tai tutkimuspyyntölomakkeelle. Tutkimuspyyntölomakkeen käyttö on mahdollista ainoastaan, mikäli tietojärjestelmäyhteyttä ei ole. Tällöin laboratorion henkilökunta tallentaa pyynnot laboratorion tietojärjestelmään.
2. Tutkimuspyyntölomakkeella vähimmäisvaatimuksena ovat
 - Potilaan yksilöintitiedot, poikkeustapauksia lukuun ottamatta yksilöintitiedot ovat samat kuin henkilötiedot (nimi, henkilötunnus)
 - Pyydettävä tutkimus ja siihen liittyvät lisätiedot
 - esimerkiksi lääkeaine ja annos
 - eräiden tutkimusten osalta näytteenottoaikoja
 - tilaaja (osasto, laitos, tutkija)
 - Näytteenottopäivä ja – aika
3. Tallenna/kirjaa tieto pyynnön kiireellisyydestä, jos tutkimuksen tulos halutaan analysoidavan kiireellisenä
4. Varmista potilaan henkilöllisyys aina ennen näytteenottoa kysymällä **nimi ja henkilötunnus**.
 - Ellei potilas pysty tai osaa kertoa henkilöllisyyttään, varmista se sairausvakuutuskortista, potilasrannekkeesta tai saattajalta
5. Varmista ennen näytteenottoa, että potilas on noudattanut tutkimuksiin liittyviä esivalmisteluohjeita
 - Jos kyseessä ovat näytteet, jotka edellyttävät esim. paastoa tai joissa on tarkka lääkkeiden nauttimisohje eikä potilas ole noudattanut ohjeita, tiedustele hoitavalta lääkäriltä/ osastolta voiko näytteenottoa siirtää.
 - Jos kuitenkin otat näytteet, välitä tieto laboratorioon puutteellisesta esivalmistelusta. Tällöin laboratorio kirjaa tiedon pyynnön tietoihin laboratoriotietojärjestelmään.
6. Tutkimuksen etuliitteenä oleva systeemilyhenne kuvaa tarvittavan näytteen laatua
 - B= kokoveri
 - P= plasmanäyte
 - S= seeruminäyte
 - Jos systeemilyhenteeseen on yhdistetty **f-kirjain**, tutkimus **edellyttää paastonäytettä**

Saat valmistautumiseen ja näytteenottoon liittyviä lisätietoja:

- Atk-pohjaisesta tutkimusrekisteristä
- Laboratoriotutkimusten ohjekirjasta ([Tykslab laboratorio-ohjekirja](#))
- Hoito-ohjeet.fi – sivustolta ([Hoito-ohjeet, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri](#))
- Tykslabin internetsivuilta ([Tykslab](#))
- Puhelimitse soittamalla laboratorioon ([Tykslab](#))

Löydät tulostettavat ohjeet näytteenottoon valmistautumisesta ja esivalmistelun merkityksestä

- Laboratoriotutkimusten ohjekirjasta ([Tykslab laboratorio-ohjekirja; yleisohjeita](#))
- Tykslabin internetsivuilta ([Tykslab](#))
- Hoito-ohjeet.fi – sivustolta ([Hoito-ohjeet, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri](#))

Välineitä

- Näytteenottoputket
- Neuloja sekä avo- että vakuuiverinäytteenottoon
- Adaptoreita
- Ihoteippiä
- 80 % etanolia ihonpuhdistukseen, ihonpuhdistuslappuja
- Staasi, kertakäyttöstaasi
- Kertakäyttökäsineitä, käsihuuhe
- Riskijäteastia
- Tarrat näyteputkien merkitsemistä varten

Näytteenotto

Laskimoverinäytteenotosta on kuvallinen ohje tämän ohjeen lopussa.

1. Näytteitä otettaessa henkilö yleensä istuu. Ota näytteet potilaalta makuuasennossa, ellei hän pysty istumaan
2. Näytteenotto tapahtuu vakuumi- tai avotekniikalla yleisimmin kyynärtaipeen laskimosta
3. Voit käyttää staasia lyhytaikaisesti laskimon etsinnässä, korkeintaan yhden minuutin ajan
4. Käytä käsihuuhdetta aina ennen näytteenottoa
5. Puhdistaa näytteenottokohta
6. Käytä kertakäyttökäsineitä veritartuntavaaran ja eristysten yhteydessä sekä tarvittaessa esimerkiksi jos ihosi ei ole ehjä
7. Näytteenottojärjestys määräytyy sen mukaan onko kysymyksessä vakuumi- tai avonäytteenotto

Käytössämme olevat putket ja niiden sekoitusohjeet löydät putkikartasta Tykslabin internetsivuilta

- Tykslab internetsivut ([Tykslab; ammattilaisille](#))

Vakuuminäytteenottojärjestys

1. Veriviljelynäytteet
2. Lisäaineettomat seerumiputket
3. Sitraattiputket
4. Hyytymisaktivaattoria sisältävät seerumiputket ja geeliseerumiputket
5. Hepariiniputket ja geelihepariiniputket
6. EDTA-putket
7. Fluoridiputket

Sekoita putket valmistajan ohjeiden mukaisesti ([putkikartta](#)).

Avotekniikalla näytteitä otettaessa järjestys on seuraava

1. Hepariiniputket (veriviljelynäytteet ensin)
2. Sitraattiputket
3. EDTA-putket
4. Seerumiputket, hyytymisaktivaattoria sisältävät seerumiputket.
5. Fluoridiputket
6. Sekoita putket valmistajan ohjeiden mukaisesti ([putkikartta](#)).

Näytteenoton jälkeen

1. Käytä käsihuuhdetta heti näytteenoton jälkeen
2. Liimaa näyteputkiin tarrat heti potilaan luona
3. Neuvo potilasta painamaan pistoskohtaa puhtaalla ihonpuhdistuslapulla vähintään viiden minuutin ajan
 - Antikoagulanttihoidossa olevien potilaiden pistoskohtaa tulee painaa vielä pitempään
4. Laita tarvittaessa potilaalle pieni painoside ja ihoteippi pistoskohtaan
5. Kerro tarvittaessa mistä hän saa tietää tutkimustulokset

19.7.2016 klo 08.00
Osasto 123
Testinen Tiina
010101-0101
P-CRP

Laskimonäytteenoton erityistilanteita

1. **Kun potilaalle on menossa infuusio**, ota näyte **toisesta kädestä**. Jos tämänkään käden käyttö ei ole mahdollista, ota näyte infuusiokanyylin alapuolelta jolloin infuusion tulee olla keskeytetty vähintään 5 minuuttia ennen näytteenottoa.
2. **Kun potilaan suoni on preparoitu** (arteriavenoosi fisteli): ota näyte **vastakkaisesta kädestä**
3. **Kun kysymyksessä on rintasyöpäleikkauksen jälkitila**, ota näyte **vastakkaisen puolen kädestä**, mikäli mahdollista. Jos kyseessä on molemminpuolisen leikkauksen jälkitila, käytä näytteenottoon vähemmän turvoksissa olevaa kättä
4. **Kun näytteenottokohdan iho on infektoitunut tai muuten vaurioitunut** (palovamma, ihottuma, trauma), ota näyte mahdollisuuksien mukaan **ehjältä ihoalueelta**
5. **Mikäli näytettä ei voi ottaa kädestä**, voit ottaa näytteen **hoitavan lääkärin luvalla** myös jalasta. On kuitenkin muistettava, että alaraajan pistämiseen liittyy trombiriski, erityisesti jos kyseessä on sokeritautia tai sydän/verisuonitautia sairastava potilas
6. **Tartuntavaarallisten ja eristyspotilaiden** näytteenotossa noudata hoitoyksikössä voimassa olevia ohjeita ([Tyksin hygieniatyöryhmän ylläpitämät tartuntavaarallisten ja eristyspotilaiden näytteenotto-ohjeet](#))
7. **Kun näytettä ei saada tai potilas kieltäytyy** näytteenotosta, sovi hoitavan yksikön kanssa jatkomenettelystä.
8. **Veriviljelynäytteiden** näytteenotto-ohjeistuksen löydät laboratorio-ohjekirjasta ([Tykslab laboratorio-ohjekirja](#))

Näytteiden otto veriryhmä- ja sopivuuskoetta varten

Ennen kun otat veriryhmä- ja sopivuuskoenäytteitä, varmista potilaan henkilöllisyys **kysymällä nimi ja henkilötunnus**

- Hätätapauksia lukuun ottamatta sopivuuskoe on tehtävä eri näytteestä kuin potilaan veriryhmämääritys
 - Näytteet on otettava toisistaan riippumatta eri henkilön toimesta. Näin on mahdollista varmistaa, että alkuperäinen veriryhmätulos on oikea, ettei näytteiden vaihtumista ole tapahtunut ja että potilas saa oikean veriryhmän mukaisen verivalmisteeseen.
1. Näytteenottotilanteessa varmistus on välttämätöntä
 - Varmista potilaan henkilöllisyys **kysymällä nimi ja henkilötunnus** (jos potilas ei itse pysty antamaan tietoja, tarkista henkilöllisyys esim. potilasrannekkeesta tai henkilöllisyystodistuksesta)
 - Varmista, että tarrat/lähetteet kuuluvat kyseiselle henkilölle
 - Merkitse putket oikein (putkitarrassa tulee olla potilaan nimi, henkilötunnus ja näytteenottopäivä)

- Kiinnitä tunnistetarra näyteputkeen välittömästi näytteenoton jälkeen potilaan vieressä (**ei etukäteen**). **Valmiiksi tarroitetut putket voivat vaihtua toisen potilaan näyteputkiin**
 - Kuittaa näytteenotto otetuksi kirjoittamalla nimikirjaimet putkitarraan tai kuittauslaboratorion atk-ohjelmaan
2. Näytteiden otto toisistaan riippumatta eri henkilön toimesta edellyttää **tunnistamistilanteesta alkaen erillistä itsenäistä näytteenottotilannetta** sekä veriryhmä – että sopivuuskoenäytettä varten. Kummassakin näytteenottotilanteessa varmistetaan kaikki kohdassa 1 luetellut asiat. **Toista näytettä ottava henkilö ei ole saanut olla läsnä ensimmäisessä näytteenottotilanteessa**
3. Häätätapauksissa veriryhmä- ja sopivuuskoemääritys voidaan tehdä samasta näytteestä
- Hätätapauksia ovat tilanteet, joissa potilas on välittömässä veren tarpeessa
 - Hätätapauksen määrittelee aina hoitava lääkäri
 - Mikäli potilaan henkilöllisyys on tuntematon, on varmistettava, että potilaan ja näytteiden tilapäistunnukset täsmäävät. Jos potilas myöhemmin tarvitsee verta, on veriryhmämääritys kontrolloitava uudesta näytteestä sen jälkeen, kun potilaan henkilötunnus on selvinnyt

Näytteiden kuljetus

1. Kuljeta näytteet suljetuissa näyteastioissa, jotka on koottu kuljetuskoreihin tai -laatikoihin siten, että näytteet säilyvät analysointikelpoisina
2. Pääsääntöisesti näytteet voidaan kuljettaa huoneenlämpötilassa. Tarvittaessa voit käyttää kylmä/lämminvaraajalla varustettua kuljetuspakkausta. Varaaja ei saa tällöin olla suorassa kosketuksessa etenkin kokoverta sisältävien näyteastioiden kanssa
3. Tutkimuskohtaiset vaatimukset näytteen käsittelylle ja säilytykselle löydät Tykslabin ohjekirjasta ([Tykslab laboratorio-ohjekirja](#))
4. Huolehdi siitä, että laboratorio-ohjekirjassa kerrotut vaatimukset täyttyvät ja näytteet ovat tutkimuskelpoisia sekä, että näytteet ehtivät ajoissa laboratorioon.
5. Ilmoita kaikki näytteenottotapahtumassa ja kuljetuksessa ilmenneet poikkeamat laboratorioon

Verinäytteenotto vakuumitekniikalla

a)

1. Ota näytteenottovälineet esille.
2. Varmista potilaan henkilöllisyys.
3. Käytä käsihuhdetta aina ennen näytteenottoa.
4. Puhdista iho.
5. Käytä staasia vain etsittäessä sopivaa laskimoa, korkeintaan yhden minuutin ajan.
6. Käännä neulan turvasuojusta taaksepäin, ohjainta vasten.
7. Kierrä ja irrota värillinen neulansuojus. Älä kierrä tai käännä turvasuojusta.

b)

1. Pidä adapterista kiinni peukalolla ja etusormella.
2. Vie adapteriin kiinnitetty näytteenottoneula laskimoon.

c)

1. Kun neula on laskimossa, paina näyteputki adapteriin siten, että näytteenottoneulan toinen pää läpäisee näyteputken korkin.
2. Tue adapteria niin, ettei neulan kärki pääse liikkumaan laskimossa.
3. Irrota staasi heti kun näyteputkeen imeytyy verta.
4. Pidä kiinni adapterista ja näyteputkesta.

d)

1. Kun veren imeytyminen päättyy ensimmäiseen näyteputkeen, poista putki vetämällä se ulos adapterista.
2. Tue adapteria edelleen niin, ettei neulan kärki pääse liikkumaan laskimossa.

e)

1. Sekoita putkia varovasti kääntelemällä ylösalaisin putkivalmistajan ohjeiden mukaisesti.
2. Älä koskaan ravista putkia.

f)

1. Jos otat useampia näyteputkia, jatka kuten kohdassa c).
2. Huomioi näyteputkien oikea järjestys näytteenotossa.
3. Viimeisen putken jälkeen vedä näytteenottoneula pois laskimosta ja paina pistopaikkaa ihonpuhdistuslapulla tai pyydä potilasta painamaan pistopaikkaa 5 minuutin ajan mustelman estämiseksi.

g)

1. Kun poistat neulan laskimosta, paina turvasuojus heti neulan päälle. Asteta peukalo turvasuojuksen päälle ja käännä se yhden käden tekniikalla paikoilleen niin, että kuuluu naksahdus. Älä aktivoi turvasuojusta painamalla sitä kovaa pintaa vasten. Käytä käsihuhdetta heti näytteenoton jälkeen.
2. Liimaa näyteputkiin tunnistetarra(t) välittömästi kun olet ottanut näytteen.

h)

1. Hävitä neula asianmukaiseen riskijäteastiaan, kun olet aktivoinut turvasuojuksen.

Katselmoitu 26.7.2019 Preanalytiikkatyöryhmä